

The background of the page is a close-up, slightly blurred image of the Ukrainian national flag, showing the blue and yellow horizontal stripes. The flag is draped, creating soft folds and highlights. A white rectangular box is overlaid on the left side of the image, containing the date, title, and author information. The box has a subtle drop shadow and is decorated with grey L-shaped corner brackets on its top-left and bottom-right corners.

25.07.2023

Kulturkamp er et vigtigt våben i Ukraines kamp mod Rusland

Mens krigen fortsætter på brutal vis i Ukraine, blomstrer kunsten og længslen efter en hverdag. Det beretter Lykke Friis, direktør i Tænketanken Europa, som har besøgt Kyiv.

Skrevet af

Lykke Friis

✉ lykke@thinkeuropa.dk

Man skal ikke have været mange timer i Kyiv for at få bekræftet antagelsen om, at der naturligvis ikke er tale om en almindelig europæisk hovedstad. Overalt bliver man mødt med krigen. Tag bare det store banner på pladsen foran katedralen Sankt-Sofia, hvor Ukraine takker heltene fra Mariupol. Eller tag udstillingen på den samme plads, hvor ukrainerne begræder ødelæggelserne.

"Kharkivs akademiske dukketeater", står der for eksempel på en af de store plakater. Nu er det blevet et beskyttelsesrum for hundreder af ukrainere. Auditoriet er lavet om til et soveværelse, og scenen til et lager. Tidligere tilhørte scenen kunstnere, som skabte magi.

Eller tag, når man deltager i en mindehøjtidelighed for den unge forfatter Victoria Amelina. Hun døde af et russisk missil, mens hun spiste pizza på en restaurant i Kramatorsk. Som en af krigens mange ironier blev hun udsat for en krigsforbrydelse få måneder efter, at hun havde ladet sig omskole til at dokumentere netop krigsforbrydelser.

Få dage efter mindehøjtideligheden møder jeg sammen med en tænketanksdelegation Nataliya Gumenyuk. Ligesom Amelina bruger hun hele sin tid på at dokumentere rædslerne i blandt andet Butja. Hendes svar på mit spørgsmål om, hvordan hun kan holde det ud, ringer stadig i mine ører: "At dokumentere forbrydelser er blevet min terapi."

Mine harmdirrende indlæg læses ikke i Kreml, men måske kan mine mange interviews af vidner på sigt føre til en eller anden form for retfærdighed. Efter selv en enkelt nat i et beskyttelsesrum får jeg selv en bedre forståelse af, hvorfor ukrainerne er ved at være tyndslidte. For det er jo tortur at leve med frygten for, at sirenerne igen vil lyde midt om natten, fordi Rusland har indledt endnu et missil-og droneangreb.

Ikke alene udløser det dødsangst, bekymring for familier og venner og hovedbrud om, hvorvidt det bare er falsk alarm.

Det stjæler også størstedelen af nattesøvnen.

For hvordan skal man kunne sove igen, når sirenen melder "fri bane"? Eller som en ung ukrainer malende udtrykker det over for mig: " Det svarer til, at du bliver ringet op om natten, og i den anden ende af røret har én, der siger: ' Nu kommer jeg over for at slå dig ihjel.' Så ville du nok heller ikke kunne lægge dig om på den anden side

og sove videre." Men selvom krigen dominerer, så er der også en anden historie om denne sommer i Kyiv: om ukrainere, der ikke vil lade sig skræmme af Putin, som går på hippe caféer og i biografen. " Ellers har han jo vundet. Der er jo netop vores hverdag, vi kæmper for," lyder det fra flere. Også kulturen er ved at genopstå - vel at mærke i en ny udgave. Billedkunst, mode, litteratur og gadenavne bruges af regeringen og mange selvstændige aktører til at styrke den nationale identitet, en selvstændig identitet, som Putin fortsat benægter eksistensen af, og som dermed er en uløselig del af krigen. Kort sagt: Kulturkamp er et stadigt vigtigere våben i Ukraines kamp mod Rusland.

LÆS OGSÅ

EUROPÆISK POLITIK

For et år siden begyndte det omvendte 1989 – og det er langt fra forbi

Krigen i Ukraine markerer en historisk omvæltning. Alligevel er der fire pejlemærker, som vi kan styre efter, skriver Lykke Friis i dette indlæg.

I Kyivs centrum ligger det nationale kunstmuseum.

Museet har ikke været åbent siden 24. februar 2022, hvor personalet gjorde alt for at bringe den ukrainske kunst i sikkerhed for de russiske angreb. Et kunstmuseum i brand ville med ét have fjernet en vigtig del af den selvstændige ukrainske kultur. Da

jeg sammen med syv europæiske kolleger gæster museet, er dørene slået op igen, vel mærke til en udstilling med ny ukrainsk kunst.

"Mens krigen foregår, flygter vi til kunstens verden. Det er her, at en nations kulturelle kode er indlejret," står der i udstillingsmaterialet. Maria Didkowska, der står bag udstillingen, har bedt seks kunstnere om at illustrere Ukraines kamp for frihed. En af dem er Mykola Bilous, der har løst opgaven med et ekspressionistisk maleri, hvor to personer hilser på hinanden med et kys. I udstillingsmaterialet sætter Bilous følgende ord på maleriet: " Det skal vise lysten til livet, det at fortsætte og vedblive med at elske (...). Altså at den ukrainske nations ånd ikke er til at besejre."

EN ANDEN KUNSTER, Olena Pryduvalova, har leveret en farverig udgave af Kyivs tv-tårn. Tårnet var et af de første mål, som Rusland forsøgte at ramme i de første timer af invasionen. "Fjenden" angreb tårnet, så ukrainerne ikke havde adgang til kommunikation og dermed ikke kunne forstå, hvad der foregik. Men tårnet overlevede. Og i dag er det blevet et symbol på sejr for mig," udtaler hun.

At kunst er uløseligt forbundet med Ukraines frihedskamp ses også af, at talerne på museet pludselig afbrydes af en videotale fra den ukrainske hærs ledende kirurg. Det viser sig, at Didkowska, som ejer byens førende franske restaurant, Citronelle, har allieret sig med et champagnehus. Huset har doneret over 2388 flasker, som interesserede i ind-og måske især udland kan byde på, vel at mærke med de udstillede malerier på etiketterne på flaskerne. Indtægterne går ubeskåret til militærhospitalerne. " For at kunne leve frit i morgen bliver vi nødt til at gøre noget i dag," påpeger hun.

I forbindelse med ferniseringen er flere modedesignere også mødt op for at vise deres nye kreationer. Pointen er den samme: " Vores mode skal bruges til at cementere den ukrainske identitet," siger designeren Yuliya Magtych.

Hun har selv iført sig sin nyeste kjole, som er en moderne udgave af den traditionelle nationaldragt med broderier.

Den altdominerende mode, der præger gadebilledet, er dog T-shirts - lige fra en armygrøn udgave med teksten " I'm Ukrainian" på brystet til en T-shirt med hunden Patron, der er blevet kendt og dekoreret af præsidenten for at kunne snige sig frem til miner.

Et besøg hos byens førende boghandler vidner om, at litteraturen også er en del af kulturkampen. " Hvor der tidligere stod 80 procent russiske udgivelser på hylderne, er der nu nærmest ingen. Alt er nu ukrainsk, og der er kommet mange nye forfattere til," siger ejeren af boghandlen Sens, der har gjort en dyd ud af nødvendigheden af at styrke den ukrainske identitet. Boghandlen har nemlig fået en ny tilføjelse til navnet: " Sens - jeres russofobiske boghandel".

Et sidste eksempel på kulturkampen, som jeg støder på, er gadenavne og statuer.

Her er den ukrainske regering ved lov i gang med at fjerne russiske monumenter og ikke mindst navne. Loven refererer specifikt til " personer, som ved hjælp af kunst har støttet, glorificeret eller legitimeret Ruslands imperialisme".

En af dem er den russiske forfatter Aleksandr Pusjkin, der har fået opkaldt hele 594 gader efter sig i Ukraine. Ifølge mange ukrainere opfattes han som en slags markør for alt, hvad der er russisk.

Som eksempel på dette sørgede russiske tropper for at hænge et banner op med poeten, da de indtog Kherson. På banneret stod der: " Vi bliver her". Da delegationslederen for min gruppe foreslår, at vi kører forbi en af Pusjkin-gaderne i Kyiv, der er ved at blive omdøbt, er vores lokale kontakt i Kyiv Sergiy klar med en sylespids kommentar: " Pusjkin er blevet en sarkastisk betegnelse for russiske soldater. Her til morgen siger vi eksempelvis til hinanden: ' Har I hørt det? Pusjkinisterne har igen i nat ladet raketterne falde ned over Lviv?'." Ligesom at militærekspertter for længst har forudsagt, at krigen bliver langvarig, er der ingen tvivl om, at kulturkampen bliver endnu længere. For et land, der kun er 31 år gammelt, og som er blevet udsat for det første egentlige forsøg siden 1939 på at blive slettet fra landkortet, er kulturpolitik i den grad sikkerhedspolitik. Vel at mærke imens krigen raser. Og ikke mindst når landet efter krigen skal genopbygges.

LÆS OGSÅ

UKRAINE

Rejsebrev fra en parkeringskælder i Kyiv: Ukrainerne har brug for håbet om fred

Pludselig stod det lysende klart, hvorfor ukrainerne er ved at være tyndslidte. Én ting er at tage turen ned i kælderen én enkelt gang. Noget helt andet er det, når turen nærmest er blevet hverdag.